

Виявлення прихованих форм домашнього насильства в процесі нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей і дітей, переданих на виховання та спільне проживання: актуальні питання та міждисциплінарні шляхи їх вирішення

Тетяна Бабкова

кандидатка юридичних наук, суддя у відставці, доцент кафедри міжнародного та європейського права, Західноукраїнський національний університет Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6678-3515>, e-mail: tatiana74babkova@gmail.com

На думку авторки, завдання держави — переконатися, що кожна дитина, позбавлена батьківського піклування, унаслідок усиновлення, призначення опіки тощо отримала справжню турботу, підтримку, люблячу сім'ю та добре оточення. Проаналізовано проблеми, які виникають під час формування нових сімейних ролей. Обґрунтовано законодавче закріплення залучення психологів до процесу нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, дітей, улаштованих у прийомну сім'ю або дитячий будинок сімейного типу, та тих, що проживають за межами України, запровадження періодичних курсів для сімей, у які прийняті діти, позбавлені батьківського піклування, для опанування методик виходу зі стресових ситуацій і налагодження дружнього контакту з дитиною.

Ключові слова: сімейне виховання; мобілізація; усиновлення; контроль домашнього насильства.

Identifying Hidden Forms of Domestic Violence in the Process of Monitoring the Rights of Adopted Children and Children Placed in Foster Care and Shared Custody: Current Issues and Interdisciplinary Approaches to Resolving Them

Tetiana Babkova

On the view of author, task of the state to make sure, that every child confined paternal caring, because of adoption, establishment of guardianship and others like that got the real anxiety, support, loving family and kind surroundings. Problems that arise up at forming of new domestic roles are analysed. The legislative fixing of bringing in of psychologists is reasonable to the process of supervision after the observance of rights for the adopted children, children arranged in receiving family, child's house of domestic type and those, щопроживають outside Ukraine, input of periodic courses for families, the children confined paternal caring are accepted in that, for the capture of exit methodologies from stress situations and establishment of friendly contact with the child.

Keywords: family education; mobilisation; adoption; control; domestic violence.

Принцип пріоритету сімейного виховання дитини нормативно закріплено у ст. 5 Сімейного кодексу України [1].

Право дитини жити й виховуватись у сім'ї — одне з найважливіших її прав. Виховання дитини — це місія великої політичної ваги. Україні, як і будь-якій іншій державі, потрібні не космополіти, а патріоти українського народу, патріоти своєї Батьківщини, але виховати патріота можуть лише патріоти [2, с. 297].

Згідно з положеннями ч. 1 п. 8 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», не підлягають призову по мобілізації усиновлювачі, на утриманні яких перебуває дитина (діти), яка (які) до моменту усиновлення була (були) дитиною-сиротою (дітьми-сиротами) або дитиною (дітьми), позбавленою (позбавленими) батьківського піклування, віком до 18 років, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, на утриманні яких перебуває дитина-сирота (діти-сироти) або дитина (діти), позбавлена (позбавлені) батьківського піклування, віком до 18 років [3].

З початком повномасштабного вторгнення в Україну спостерігається зростання кількості тих, хто хоче усиновити дітей. Станом на липень 2024 року було зареєстровано 2112 кандидатів в усиновлювачі, що майже вдвічі більше, ніж у 2021 році.

У майбутньому можна очікувати, що законодавство щодо відстрочки від мобілізації для усиновлювачів буде вдосконалюватися з урахуванням реалій воєнного стану та соціальних потреб. Можливі зміни мають містити уточнення критеріїв отримання відстрочки, змінення процедури оформлення та посиленням контро-

лю за користуванням цією правовою можливістю.

Водночас в умовах певних особливостей правового регулювання питання влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які тимчасово переміщені (евакуйовані) за межі України до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, передані під опіку, піклування та усиновлення під час уведення надзвичайного або воєнного стану на території України, окремої уваги заслуговують питання посиленого контролю за психологічним станом як батьків, так і дитини, умовами проживання та виховання усиновлених та влаштованих у сім'ю з метою уникнення випадків зловживання правом та негативних наслідків щодо самої дитини, зокрема проявів домашнього насильства.

Проте у чинній законодавчій базі відсутні обов'язкові положення щодо залучення психологів до процесу нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, дітей, влаштованих у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, які проживають за межами України. Застосування спеціальних знань психологів забезпечило б неупередженість та об'єктивність під час з'ясування думки дитини про реальні умови її виховання в новій родині.

Доречним є запровадження на законодавчому рівні періодичних курсів для сімей, у які прийняті діти, позбавлені батьківського піклування, для опанування методик виходу зі стресових ситуацій та встановлення дружнього контакту з дитиною.

Перелік джерел посилання

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947–III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 06.09.2025).
2. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. Київ, 2003. 532 с. URL: <http://librarium.freehostia.com/pravo/simejne/simprkomentar.html> (дата звернення: 06.09.2025).
3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 06.09.2025).